

Ольга МЕРДОВА
завідувач кафедри
адміністративно-правових
дисциплін факультету №2
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна),
кандидат юридичних наук, професор
<https://orcid.org/0000-0003-0769-2364>

КОМПЛЕКСНЕ ІНТЕГРУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ ПЕРСПЕКТИВ У ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Із прийняттям Закону України «Про вищу освіту» вперше з'явилось законодавче визначення поняття «вищий військовий навчальний заклад (вищий навчальний заклад із специфічними умовами навчання) – вищий навчальний заклад державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Збройних Сил України, інших, утворених відповідно до законів України, військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту» [1]. Згодом до зазначеного нормативно-правового акта було внесено зміни в частині розмежування закладів вищої освіти і на сьогодні під закладом вищої освіти із специфічними умовами навчання розуміють заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України, начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань [2]. Роками в нашому суспільстві укорінилися стереотипи про те, що для здобуття освіти у зазначених закладах освіти повинні зараховуватися особи чоловічої статі, так само такі стереотипи існували і щодо подальшого проходження служби у зазначених органах. Проте інтегрування гендерних підходів як в систему Міністерства внутрішніх справ України, так і в діяльність інших так званих «силових» органів виконавчої влади поступово змінювали підходи щодо забезпечення рівних прав й можливостей жінок і чоловіків у цій сфері. Не винятком є і заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, які наразі забезпечують комплексне інтегрування гендерних перспектив у свою діяльність. Саме тому в межах запропонованої роботи ми презентуємо власне бачення щодо особливостей комплексного інтегрування гендерних перспектив у діяльності закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання на сучасному етапі державотворення та розвитку державної політики у сфері забезпечення рівних прав й можливостей жінок і чоловіків.

На нашу думку, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання повинні створювати науково-освітній простір рівності та гендерно чутливого лідерства, який об'єднує амбасадорів та амбасадорок гендерної рівності¹ заради розбудови безпечного суспільства, вільного від гендерних стереотипів та насильства.

Ми переконані, що їх діяльність повинна створюватися на таких принципах:

- запровадження гендерно чутливого менеджменту;
- орієнтованості на потреби здобувачів і здобувачок вищої освіти;
- активної участі у вирішенні проблем гендерної дискримінації та гендерно

¹ Під словосполученням «амбасадори та амбасадорки гендерної рівності» ми розуміємо осіб, які власним прикладом та активними діями просувають ідеї гендерної рівності та нульової толерантності до насильства у суспільстві.

зумовленого насильства у суспільстві;

- прогнозування потенційних загроз порушення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та вжиття заходів щодо їх попередження;
- чіткого планування «гендерних ініціатив»;
- орієнтованості на досягнення конкретних результатів;
- партнерства та співпраці з усіма стейкхолдерами у цій сфері.

Саме тому вважаємо, що пріоритетними цілями комплексного інтегрування гендерних перспектив в діяльність закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання повинні стати:

- наскрізна інтеграція гендерного компоненту в освітній процес;
- розбудова гендерно чутливої адміністративної складової;
- посилення науково-дослідної діяльності з актуальних гендерних питань;
- створення потужного інформаційного простору рівності;
- розбудова спільноти амбасадорів та амбасадорок гендерної рівності.

Кожна із зазначених цілей повинна передбачати реалізацію комплексу заходів, мати чіткі показники їх ефективності та очікувані результати від їх реалізації. Саме тому представимо власне бачення щодо означених нами елементів реалізації цілей комплексного інтегрування гендерних перспектив у діяльність закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Заходи, які повинні реалізовуватися	Ключові показники ефективності, реалізації заходів	Очікувані результати
Наскрізна інтеграція гендерного компоненту в освітній процес		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Навчання гарантів освітніх програм проведенню гендерних експертиз. 2. Навчання науково-педагогічного складу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання гендерно чутливому викладанню та іншим актуальним питанням гендерної тематики. 3. Систематичне здійснення гендерного аналізу освітніх програм та навчально-методичних матеріалів. 4. Інтеграція гендерного компоненту в максимально можливу кількість освітніх програм. 5. Включення гендерної тематики до позанавчальної та виховної діяльності. 6. Розробка навчально-методичних матеріалів з гендерної тематики. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Рівень відповідності освітніх програм та навчально-методичних матеріалів стандартам та нормам гендерної рівності. 2. Рівень гендерної компетентності науково-педагогічних працівників. 3. Рівень гендерної компетентності здобувачів та здобувачок вищої освіти. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Максимальна кількість освітніх програм та освітніх компонентів відповідають принципу гендерної чутливості. 2. Сформованість гендерних компетентностей у 100% науково-педагогічного складу та здобувачів і здобувачок вищої освіти із специфічними умовами навчання. 3. Позанавчальна та виховна діяльність включає вивчення гендерної тематики.
Розбудова гендерно чутливої адміністративної складової		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка і запровадження стратегій інтеграції гендерних перспектив в діяльність закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання. 2. Створення на базі закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання Центрів гендерної освіти та ініціатив. 3. Підготовка команди фахівців та фахівчинь Центрів гендерної освіти та ініціатив. 4. Впровадження ефективної системи управління процесами гендерної інтеграції закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання. 5. Створення та організація діяльності для здобувачів та здобувачок вищої освіти Клубів рівності. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Рівень реалізації стратегій інтеграції гендерних перспектив в діяльність закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання. 2. Ефективність функціонування Центрів гендерної освіти та ініціатив, а також Клубів рівності. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання є взірцем гендерно чутливого менеджменту та центрами розробки і впровадження гендерних ініціатив. 2. Здобувачі і здобувачки вищої освіти таких закладів є рушійною силою в просуванні ідей гендерної рівності та нульової толерантності до насильства у суспільстві. 3. Колективи таких закладів є командою гендерно компетентних фахівців та фахівчинь.

Посилення науково-дослідної діяльності з актуальних гендерних питань		
<p>1. Включення гендерної тематики до планів науково-дослідної роботи закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання.</p> <p>2. Організація щорічних науково-практичних конференцій, аналітичних та соціологічних опитувань з гендерних питань.</p> <p>3. Формування репозитаріїв науково-дослідних робіт з гендерної тематики.</p>	<p>Якість науково-дослідної діяльності.</p>	<p>Заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання є платформами дослідницько-аналітичної діяльності у сфері гендерних аспектів діяльності Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.</p>
Створення потужного інформаційного простору рівності		
<p>1. Щорічне проведення офлайн/онлайн конкурсів та заходів з гендерної тематики.</p> <p>2. Щорічне проведення інформаційних кампаній, спрямованих на подолання гендерних стереотипів, наприклад «В рівності наша сила», «Ми за світ, вільний від гендерних стереотипів і насильства» тощо.</p> <p>3. Щорічна організація та проведення іміджевих заходів з гендерної тематики, наприклад, фестивалів рівності, форумів жіночого лідерства тощо.</p> <p>4. Постійне висвітлення зазначеної діяльності у медіа.</p>	<p>Рівень зацікавленості цільової аудиторії.</p>	<p>Заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання – лідери громадської думки у просуванні ідей гендерної рівності та суспільства, вільного від насильства.</p>
Розбудова спільноти амбасадорів та амбасадорок гендерної рівності		
<p>1. Створення розгалужених карт партнерів із визначенням спільних стратегічних напрямів співпраці у питаннях запровадження гендерних ініціатив.</p> <p>2. Залучення партнерів до створення і реалізації гендерних ініціатив.</p> <p>3. Розширення можливостей міжнародного партнерства та обміну досвідом у сфері забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.</p>	<p>Рівень залучення партнерів.</p>	<p>1. Успішно реалізовані гендерно орієнтовані проекти.</p> <p>2. Забезпечення залучення партнерів до 100% гендерних ініціатив, що реалізуються закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання.</p>

Не претендуючи на беззаперечність викладеної нами власної позиції щодо особливостей комплексного інтегрування гендерних перспектив в діяльності закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, зазначимо, що загалом інтегрування гендерних підходів в діяльність закладів вищої освіти сприяє створенню більш справедливого, рівноправного та різноманітного освітнього середовища, що слугує розвитку індивіда та в цілому суспільства, вільного від гендерних стереотипів, дискримінації за ознакою статі, в якому жінки та чоловіки мають паритетне становище у всіх сферах життєдіяльності.

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.

2. Про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки: Закон України від 17.12.2021 № 1986-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. №5. Ст. 299.